

Sašo Radovanovič*

ORMOŽ IN OKOLICA V 17. IN 18. STOLETJU

Cerkev in duhovniki

V članku sem naredil kratek oris cerkvenih razmer v župnijah na ormoškem območju v 17. in 18. stoletju.

Zaradi vedno večje razvejanosti župnijske mreže so si metropolitije in škofje že v srednjem veku začeli iskati pomočnike. Škofje - sufragani so metropolitom pomagali pri upravi cerkvene province kot generalni vikarji ter opravljali tista opravila, za katera je bilo potrebno škofovsko posvečenje. V pomoč pa so jim bili arhidiakoni, ki so bili neposredno povezani z dušnim pastirstvom. Arhidiakoni so imeli nadzor nad župnijami in dušnimi pastirji, v imenu škofov so ohranjali cerkveni red, skrbeli so za izobrazbo duhovniških kandidatov, umeščali duhovščino, sklicevali sinode in imeli v rokah cerkveno sodstvo. Arhidiakoni so bili dolžni ordinariju poročati o svojem delu, o življenju duhovščine in ljudstva. Služba arhidiakona, ki je bil navadno župnik, ni bila nujno vezana na določeno župnijo, čeprav so jo po navadi opravljali župniki uglednejših in bogatejših župnij. Službo so arhidiakoni opravljali po svobodni izbiri ordinarija in pod nadzorstvom generalnih vikarjev.¹

Naozemljusalzburškenadškofijese arhidiakonipojavijo kmalu po letu 1000. Za ozemlje Štajerske je salzburški nadškof v 12. stoletju organiziral dva arhidiakonata: arhidiakonata za Zgornjo Marko (zgornještajerski) in za Spodnjo Marko (spodnještajerski). Prvi je obsegal župnije ob zgornji Muri in Murici ter distrikt Pitten, drugi pa je segal južno od Röthelsteina do Drave. V sklop t.i. arhidiakonata v Spodnji Marki je sodilo tudi naše etnično ozemlje. K arhidiakonatu s sedežem v Strassgangu, h kateremu je sodilo tudi slovensko etnično ozemlje na Štajerskem v okviru salzburške nadškofije, so sodile naslednje enote: Strassgang, dekanati s sedeži v Lipnici (Leibnitz), pri Sv. Vidu v Vogau (St. Veit im Vogau), na Ptuj in v Radgoni (Radkersburg) ter cistercijskemu samostanu v Reinu, krški škofiji in

križniškemu redu inkorporirane župnije; prve (reinske) so bile na ozemlju današnje avstrijske Štajerske, druge pa na slovenskem Štajerskem.²

Župnije na današnjem ozemlju Republike Slovenije, ki so v letih 1645 - 1685 spadale v Arhidiakonata med Muro in Dravo:

Jarenina, Sv. Lenart v Slovenskih goricah, Maribor, Selnica, Kamnica Sv. Peter, Ptuj, Sv. Lovrenc, Sv. Ožbalt, Sv. Urban, Sv. Rupert, Sv. Marjeta, Radgona, Sv. Križ, Sv. Benedikt, Sv. Anton, Ljutomer, Mala Nedelja, Negova, Sv. Jurij ob Ščavnici, Apače, Velika Nedelja, Sv. Miklavž pri Ormožu, Ormož in Središče.

Za 17. stoletje so v graškem škofijskem arhivu ohranjeni sumariji protokolov letnih cerkvenih zborov sekavske škofije za arhidiakonata med Muro in Dravo za čas med leti 1645 in 1685. V teh dokumentih je množica podatkov, na podlagi katerih lahko sklepamo o številu prebivalstva celotnega arhidiakonata, kot tudi dela, ki je v R Sloveniji; spremljamo lahko gibanje rojstev, smrtnosti, število porok in, kako na vse te pomembne družinske dogodke vplivajo vojne, požari in razne bolezni, predvsem kuga. Poleg tega pa pri vsaki župniji lahko za posamezna leta vidimo, od kod so bili njeni duhovni pastirji in katere podružnične cerkve in kapele so sodile k njej. Za leti 1666 in 1676 pa so obsežnejši opisi kakšnih pomembnejših dogodkov v župniji, podatki o gospodarskem stanju v župniji, pripombe o življenju nekaterih duhovnikov ali vernikov, še posebej v predelu ob meji z Ogrsko, kjer se celo v drugi polovici 19. stoletja pojavljajo luteranci, in to celo med podložniki.

Ohranjeni zapisniki obsegajo 18 let na prelomu 17. stoletja in so kot takšni dragocen vir podatkov za viharo obdobje verskih vojn v Evropi (1618 - 1648)

* Sašo Radovanovič, profesor zgodovine, Ulica Janka Mlakarja 23, 2000 Maribor.

¹ Zgodovina cerkve na Slovenskem, Mohorjeva družba, Celje 1991, str. 66.

² Jože Mlinarič: Župnije na slovenskem Štajerskem v vizitacijskih zapisnikih arhidiakonata med Muro in Dravo 1656 - 1774, Acta Ecclesiastica Sloveniae 9, Ljubljana 1987, str. 7 - 10.

in za do sedaj najhujše pustošenje kuge v zgodovini naših krajev (1679 - 1683).

V sedemnajstih letih je bilo v arhidiakonatu med Dravo in Muro obhajanih 3.779.228 ljudi ali 222.307 na leto. To številko lahko sicer z določeno rezervo vzamemo tudi za povprečno število prebivalstva v arhidiakonatu v drugi polovici 17. stoletja. Podobno lahko storimo tudi z ostalimi rezultati. Tako je bilo v tem času krščenih 164.742 zakonskih otrok ali 9690 na leto in 7629 nezakonskih otrok ali 448 na leto. Za drugo polovico 17. stoletja lahko tako rečemo, da se je na leto rodilo povprečno 10138 otrok. Če to število primerjamo s številom umrlih, v tem času je umrlo 141.026 ljudi ali 8295 na leto, ugotovimo, da se je na leto okoli 1900 otrok več rodilo, kot je umrlo prebivalcev.

Če se malo poigramo s številkami, dobimo podatek, da je na 48.417 poročenih parov ali 2848 na leto prišlo 172.371 otrok ali trije otroci na nov zakonski par, kar pa je za tiste čase relativno malo.

Po ocenah je imel arhidiakonatski del Dravo in Muro (obsegal je večji del Štajerske) okoli 236.000 prebivalcev. Glede na to, je skoraj 12.000 umrlih za kugo predvsem v letih 1681/83 relativno veliko, če vemo, da so bili posamezni deli pokrajine precej bolj prizadeti od ostalih (del slovenske Štajerske). Če pa temu pridružimo še vojno s Turki, ki se je leta 1683 odvijala tudi na tem področju (33 ljudi je bilo umorjenih od Turkov ali razbojnikov in 286 so jih Turki odpeljali v ujetništvo), lahko razumemo tako gospodarsko nazadovanje tega področja, kot tudi ponovno oživljanje luteranstva. Tako je bilo v tem času uradno 84 krivovercev, 40 so jih pokopali brez krsta in 46 so jih pokopali zunaj pokopališča. K ponovnemu oživljanju luteranstva pa ni pripomogla le nemoč duhovščine ob kugi v letih 1681/83, temveč tudi bližina Ogrske.

	arhidiakonatski	slovenske župnije	%
Obhajani	3.779.228	1.277.797	34
Krščeni zakonski	164.742	68.433	42
Krščeni nezakonski	7.629	3.695	48
Poročeni	48.417	20.602	43
Umrli	128.555	49.978	39
Cerkve in kapele	217	65	30
Krivoverci	84	32	38
Neposlušni	121	25	21
Pokopani brez krsta zunaj pokopališča	186	145	87
Odvezani od krivoverstva	339	97	29
Živijo ločeno	176	97	55
Zadušeni	293	97	33
Umrli za kugo*	8.835	8.268	94

Delež slovenskih župnij v statistiki o prebivalstvu v arhidiakonatu med Dravo in Muro med leti 1645 – 1685.

** Brez mesta Gradec, kjer je za kugo umrlo 3163 ljudi.*

V slovenskem delu arhidiakonata med Dravo in Muro je bilo 30 župnij razdeljenih med več cerkvenih fevdnih gospodov. Tako je bil sekovski škof fevdni gospod (po posebnem dovoljenju salzburškega nadškofa kot generalni vikar) 9 župnij, in sicer župnije v Vidmu ob Ščavnici, Ljutomeru, Negovi, Benediktu, Cerkevniku, Križevcih, Radgoni, Apačah in Mali Nedelji. Krški škof je bil fevdni gospod v štirih župnijah, in sicer v Mariboru, Malečniku, Selnici ob Dravi in Kamnici. Opat v Admontu je bil fevdni gospod treh župnij, in sicer v Jarenini, Svečini in Lenartu. Štajerski deželni knez je bil fevdni gospod ptujske župnije, medtem ko so bili ptujski župniki fevdni gospodje petih župnij, in sicer v Destniku, Juršincih, Gorišnici, Spodnji Voličini in župnije sv. Ožbalta zunaj Ptuja.

Precej bolj zapletena slika pa je bila na področju odvetništva teh župnij. Ker je odvetniška služba ob majhnih obveznostih prinašala velike dohodke (odvisno od premožnosti župnije) so bili tako cerkveni kot posvetni gospodje zainteresirani za opravljanje takih služb. Prav zato so se mnogokrat zapletali med seboj v spore okoli tega, v njih pa so ponavadi svojo voljo uveljavili lokalni zemljiški gospodje.³

³ Protokoli zapisnikov arhidiakonatskih sinod v arhivu sekavske škofije v Gradcu 1645 - 1685. (Fond Graz - viertl - Voraue (1), (2), (3), XXd34, XXd35, XXd36).

Sv. Miklavž pri Ormožu

	1675 - 1685
Obhajani	32.881
Krščeni zakonski	1.937
Krščeni nezakonski	3
Poročeni	605
Umrli	1.242
Umrli za kugo	1.137
Živijo ločeno	2
Spovedani	3.022

V župniji so bile kar tri podružnične cerkve: Sv. Bolfenka, Vseh svetih in Blažene Marije. Bratovščini sta bili dve, sv. Trojice in Blažene device Marije. V letih 1681/82 je v župniji umrlo za kugo 1137 ljudi ali več kot tretjina vsega prebivalstva fare, ki je v tistem času imela okoli 3000 prebivalcev. Leta 1680 sta dva para živela ločeno. Leta 1680 pa je župnik pod posebno rubriko vpisal še 82 spovedanih.

Sv. Jakob (Ormož)

	1675 - 1685
Obhajani	8.377
Krščeni zakonski	743
Krščeni nezakonski	11
Poročeni	284
Umrli	461
Umrli za kugo	313
Živijo ločeno	1
Spovedani	652
Otroci spovedani, toda ne obhajani	29

Župnija je imela eno podružnično cerkev - kapelo sv. Janeza Krstnika. V mestu je delovala bratovščina Sv. telesa Kristusovega - Telovo. Glede na to, da je župnija imela v omenjenem času okoli 800 prebivalcev, pomeni, da je v letih 1681/83 za kugo umrla skoraj polovica prebivalcev (313). Leta 1684 je en par živel ločeno. Leta 1683 je župnik pod posebno rubriko vpisal 652 spovedanih, leta 1684 pa je vpisal, da je bilo 29 otrok spovedanih, toda ne obhajanih.

Sv. Duh (Središče ob Dravi)

	1675 - 1685
Obhajani	9.979
Krščeni zakonski	745
Krščeni nezakonski	3
Poročeni	302
Umrli	550
Umrli za kugo	570
Odvezani od krivoverstva	1
Spovedani	82

Podružnica Blažene device v trgu Središče še ni bila posvečena, niti še niso bili blagoslovljeni zvonovi. V trgu so bile tri bratovščine: Blažene device, Vseh svetih in sv. Križa. Cerkvene račune so shranjevali v župnišču. V drugi polovici 17. stoletja je župnija imela okoli 900 prebivalcev. Glede na to, je 570 umrlih za kugo med leti 1681/82 (le 6 leta 1681) pomenilo, da se je število prebivalstva v fari več kot prepolovilo. Presenetljivo je, da v teh 11 letih najdemo v župniji le enega odvezanega od krivoverstva in nobenega krivoverca, čeprav je župnija ležala tik ob meji z Ogrsko. Leta 1682 je župnik pod posebno rubriko vpisal še 82 spovedanih.

Sv. trojica (Velika Nedelja)

	1645 - 1685
Obhajani	39.315
Krščeni zakonski	2.064
Krščeni nezakonski	37
Poročeni	563
Umrli	1.145
Umrli za kugo	107
Živijo ločeno	5

V župniji sta dve kapeli: sv. nadangela Mihaela na pokopališču in sv. Ane zunaj njega. Podružnična cerkev sv. Lenarta pa še ni posvečena. Cerkvene račune so posebej pregledovali vsako ali vsako drugo leto. Tukaj ni bilo nobene bratovščine. Leta 1684 je bilo zapisano, da živijo ločeno Jakob Osmez in Janez Kraugra v vasi Vizanz. Župniku neposlušen pa je bil Andrej Cossa, vdovec, podložnik sekovskega prošta, kmet v Vizanzi, ker njegova hči stanuje skupaj z dvema moškima - Jakobom Osmezem in Janezom Kraugno.

V drugi polovici 17. stoletja je imela župnija okoli 3600 prebivalcev. Glede na to, je 107 umrlih za kugo v letih 1682/83 majhno število. Poleg tega sta živela leta 1682 dva para ločeno, leta 1683 pa trije pari.⁴

⁴ Protokoli zapisnikov arhidiakonatskih sinod v arhivu sekavske škofije v Gradcu 1645 - 1685. (Fond Graz - viertl - Voraui (1), (2), (3), XXd34, XXd35, XXd36).

Sv. Miklavž pri Ormožu

Župniki:

1666 do 1683 - Dominik Luka Szokolich;

1683 do 1696 - Matija Mihael Sager.

Sv. Jakob (Ormož)

Župniki:

1675 do 1682 - Nikolaj Grahouljan;

1682 do 1683 - Matija Mihael Sager;

1683 do 1704 - Matija Sager.

Sv. Duh (Središče ob Dravi)

Župniki:

1675 do 1676 - Miha Voroscich;

1676 do 1677 - Janez Štefan Fejes;

1677 do 1682 - Matija Mihael Sager;

1681 do 1693 - Andrej Anton Gallob.

Sv. trojica (Velika Nedelja)

Župniki:

1655 do 1657 - Jakob Masniack;

1668 do 1685 - Pavel Haffner.

Kaplani:

1670 do 1676 - Matija Mihael Sager;

1674 do 1679 - Miha Meriaschiz;

1677 do 1678 - Miha Verbanziz;

1678 do 1681 - Andrej Anton Gallob;

1680 do 1683 - Matija Sager.

1685 do - Miha Rosteker.

Beneficiati:

1655 do - Matija Gotscheker.

Fejes, Janez Štefan, Štajerec iz Ljutomera, je 20. novembra 1671 prišel za kaplana v Ljutomer, toda zaradi neugodnih razmer je že decembra istega leta odšel za kaplana k sv. Križu/Križevci na Murskem polju, kjer je ostal do leta 1672. Leta 1674 je bil ponovno kaplan v Ljutomeru.⁵ Od 24. februarja 1676 do februarja 1677 pa je bil vikar v Središču ob Dravi.⁶

⁵ Johann Andritsch: Die Matrikeln der Universität Graz 1586 - 1630, Band I, Graz 1977; (odslej Andritsch: Die Matrikeln 1586 - 1630).

⁶ Kartoteka Matije Slekovca: Duhovniki, 17. stoletje, Pokrajinski arhiv Maribor (odslej Slekovec: Duhovniki, 17. stoletje).

Gallob, Andrej Anton, doma s Ptuja, je leta 1674 končal študij filozofije na graški univerzi. Leta 1675 si je pridobil naziv licenciata filozofije.⁷ V duhovnika je bil posvečen leta 1676. Od februarja 1678 do marca 1681 je bil kaplan pri Veliki Nedelji, od koder je 8. marca 1681 odšel za župnika v Središče ob Dravi.⁸ V tamkajšnje matične knjige je tako lepo pisal, da so videti, kot da bi bile tiskane. V njih je leta 1681 napisal, da je kuga v Središču pomorila 592 ljudi. Iz Središča je maja 1693 odšel za župnika na Ptuj. Leta 1696 pa je bil župnik v bližnjem sv. Urbanu/Destrnik, kjer je leta 1698 nevarno zbolel. Tedaj je sestavil oporoko, v kateri je dal ustanoviti beneficij na Ptuj. V ta namen je zapustil vinograd v Ljutomerskih goricah, vinograd v Reberniku v župniji sv. Lovrenca/Juršinci v Slovenskih goricah, svojo hišo (št. 109) na Ptuj in še nekaj posesti, vrednih 2600 goldinarjev. Beneficij, ki ga je s tem ustanovil, se je po njem imenoval Golobov beneficij in je ostal vse do 19. stoletja. Ko je ozdravel, je maja 1699 odšel za vikarja k sv. Marjeti/Gorišnica niže Ptuja, kjer je leta 1710 umrl.⁹

Gotscheker, Matija, Kranjec, je leta 1653 in 1654 imel pri podružnični cerkvi sv. Trojice, po domače pri Mali Nedelji, letno službo božjo ob nedeljah in praznikih. Leta 1655 je bil beneficiat pri Veliki Nedelji. Med leti 1656 in 1657 pa je bil župnik pri sv. Juriju/Videm ob Ščavnici.¹⁰

Grahouljan, Nikolaj, Hrvat iz Varaždina, popoln filozof, je bil od leta 1675 do 1682 vikar v Ormožu.¹¹

Haffner, Pavel, Ord. P.M.N. (nemškega križniškega reda), je bil doma iz Škofje Loke na Kranjskem. Leta 1655 je na graški univerzi dosegel naziv bakalavreata filozofije.¹² Med leti 1668 in 1685 je bil vikar pri Veliki Nedelji.¹³ Umrl je leta 1694 po dolgi in hudi vodenični bolezni.¹⁴

⁷ Andritsch: Die Matrikeln 1586 – 1630.

⁸ Slekovec: Duhovniki, 17. stoletje.

⁹ Andritsch: Die Matrikeln 1586 – 1630.

¹⁰ Slekovec: Duhovniki, 17. stoletje.

¹¹ Slekovec: Duhovniki, 17. stoletje.

¹² Andritsch: Die Matrikeln 1586 – 1630.

¹³ Slekovec: Duhovniki, 17. stoletje.

¹⁴ Andritsch: Die Matrikeln 1586 – 1630.

Masniack, Jakob, doma s Štajerske, je bil leta 1647 študent na graški univerzi. V duhovnika je bil posvečen leta 1651.¹⁵ Leta 1654 je bil kaplan na Ptuju.¹⁶ Od 1. novembra 1655 do 1657 je bil začasni župnik pri Veliki Nedelji.¹⁷ Leta 1659 je bil vikar v Cerkvenjaku. Leta 1661 je bil kaplan pri podružnici lenarške cerkve pri Sv. Trojici.¹⁸ Od 22. aprila 1662 do 14. februarja 1663 je bil kaplan pri Sv. Trojici v Slovenskih goricah.¹⁹ Od leta 1666 do 1667 pa je bil kaplan v Radgoni.²⁰ Od leta 1677 je bil nato župnik pri Sv. Antonu/Cerkvenjak v Slovenskih goricah.²¹

Meriaschiz, Miha, doma iz Ljubljane na Kranjskem, je bil leta 1659 študent graške univerze.²² Med leti 1667 in 1674 je bil kaplan pri Sv. Lenartu/Lenart v Slovenskih goricah. Že v tem času je bolehal za protinom.²³ Od leta 1674 do 1679 je bil kaplan pri Veliki Nedelji.²⁴

Rosteker, Miha, doma iz Brestanice na Štajerskem, je leta 1674 končal študij filozofije na graški univerzi. Leta 1675 pa je dobil naziv bakalavreata filozofije.²⁵ Pozneje je dobil še naziv magister. Oktobra 1683 je bil kaplan v Žalcu.²⁶ Leta 1685 je bil kaplan pri Veliki Nedelji.²⁷

Sager, Matija Mihael, doma iz Kamnika na Kranjskem, je študiral na graški univerzi, kjer je leta 1653 dobil naziv bakalavreata in leta 1654 magistra filozofije.²⁸ Med leti 1670 in 1676 je bil kaplan pri Veliki Nedelji. Od februarja 1677 do 1682 je bil vikar v Središču ob Dravi. Od leta 1682 do 1683 pa je bil vikar v Ormožu.²⁹ Ko je leta 1683 umrl Luka Sokolič, župnik pri sv. Miklavžu/Miklavž pri Ormožu, ga je štajerski deželni komtur nemškega križniškega reda baron Krištof Hünekh prestavil na to župnijo, ker v tistem času ni bilo na voljo dovolj duhovnikov nemškega križniškega reda, ki mu je pripadala ta župnija. Za časa svojega

župnikovanja je dal povečati farno cerkev, zgraditi nov oltar in kripto. Med ljudstvom je slovel kot prerok. Umrli je 22. julija 1696.³⁰

Sager, Matija se je rodil leta 1653 v Zagrebu. V duhovnika je bil posvečen leta 1678. Med leti 1680 in 1683 je bil kaplan pri Veliki Nedelji. 11. maja 1683 je bil po odhodu svojega strica Mihaela Matije Sagerja nastavljen za župnika v Ormožu. Po smrti njegovega strica ga je štajerski deželni komtur nemškega križniškega reda nastavil na župnijo sv. Miklavža/Miklavž pri Ormožu. Toda ker ni dobil tudi škofovskega priporočila, je ostal v Ormožu. Leta 1704 je veliko pretrpel zaradi divjanja krucev, pred katerimi je skupaj v velikonedeljskim župnikom Maksimiljanom Kreinerjem zbežal najprej na Ptuj in nato celo v Ruše.³¹

Szokolich, Dominik Luka, Dalmatinec, kasist je bil od leta 1666 do 1683 vikar pri sv. Miklavžu/Miklavž pri Ormožu. Leta 1678 je prosil za župnijo sv. Križa/Križevci na Murskem polju. Kljub temu da so se zanj zavzeli tudi farani, njegovi prošnji niso ugodili.³²

Verbanziz, Miha je bil leta 1670 kaplan v Radgoni. Med leti 1670 in 1675 je bil vikar pri Sv. Antonu/Cerkvenjak v Slovenskih goricah. Od 1. maja 1675 je bil kaplan pri Sv. Križu/Križevci na Murskem polju. Od aprila 1677 do februarja 1678 je bil kaplan pri Veliki Nedelji.³³

Voroscich, Miha, doma iz Središča ob Dravi, je bil od januarja 1675 do februarja 1676 tam župnik.³⁴

Vrbanick, Miha je bil leta 1656 študent na graški univerzi.³⁵ Leta 1677 je bil kaplan pri Veliki Nedelji.³⁶

¹⁵ Andritsch: Die Matrikeln 1586 – 1630.

¹⁶ Slekovec: Duhovniki, 17. stoletje.

¹⁷ Andritsch: Die Matrikeln 1586 – 1630.

¹⁸ Slekovec: Duhovniki, 17. stoletje.

¹⁹ Andritsch: Die Matrikeln 1586 – 1630.

²⁰ Slekovec: Duhovniki, 17. stoletje.

²¹ Andritsch: Die Matrikeln 1586 – 1630.

²² Andritsch: Die Matrikeln 1586 – 1630.

²³ Slekovec: Duhovniki, 17. stoletje.

²⁴ Andritsch: Die Matrikeln 1586 – 1630.

²⁵ Johann Andritsch: Die Matrikeln der Universität Graz 1663 - 1710; Band III, Graz 1987, (odslej Andritsch: Die Matrikeln 1663 – 1710).

²⁶ Andritsch: Die Matrikeln 1586 – 1630.

²⁷ Slekovec: Duhovniki, 17. stoletje.

²⁸ Andritsch: Die Matrikeln 1586 – 1630.

²⁹ Slekovec: Duhovniki, 17. stoletje.

³⁰ Andritsch: Die Matrikeln 1586 – 1630.

³¹ Andritsch: Die Matrikeln 1586 – 1630.

³² Andritsch: Die Matrikeln 1586 – 1630.

³³ Andritsch: Die Matrikeln 1586 – 1630.

³⁴ Andritsch: Die Matrikeln 1586 – 1630.

³⁵ Andritsch: Die Matrikeln 1586 – 1630.

³⁶ Slekovec: Duhovniki, 17. stoletje.

Čarovniški procesi v Ormožu

Leta 1635 je toča, ki je padala v okolici Ormoža, naredila ogromno škode. Zato so 9. julija razjarjeni ljudje linčali in nato žive sežgali tri ženske iz Viltuža in Zavrča. Obtožili so jih čarovništva. Vlada je nato pisala deželnemu glavarju grofu Karlu von Saurau, naj ormoško deželno sodišče kaznuje krivce tega linča. Toda sodni uradniki si zaradi razjarjenih ljudi niso upali prijeti voditeljev linča. Šele 26. januarja 1639, torej po štirih letih, so dva voditelja linča obsodili na smrt, druge pa so prebičali ali le denarno kaznovali.

Dne 1. avgusta 1669 so pred deželnim sodiščem v Ormožu obsodili na smrt štiri čarovnice. Barbaro Rodik, Nežo Majcen in Marino Murkovič so usmrtili takoj po razglasitvi obsodbe. Nosečo Marino Rep pa so do poroda obdržali v ječi in šele nato usmrtili. Ohranjen je zapisnik opravljenih del in zaslužkov sodnika, pisarja in rablja s procesa proti štirim v Ormožu usmrčenim čarovnicam, 1. avgusta 1669.

Obsojene in usmrčene so bile Barbara, hči Jurija Rodika, gornika na Mezgovškem Vrh, last dominikanskega samostana na Ptuju, Neža, vdova po Andreju Macunu, Marina, žena Arna Murkoviča, podložnika Hansa Lenarta von Ottepacha, in Marina, žena Adama Repla, gornika pri Negovi. Ker je bila Marina Repl takrat noseča, so jo do poroda pridržali v ječi deželnega sodišča v Ormožu.³⁷

Dnevna oskrbnina za krvnega sodnika, sodnega pisarja, hlapca in sodnikovega konja je znašala 4 goldinarje. Za petnajst dni, od 17. julija do 1. avgusta zvečer, je znašala skupaj 60 goldinarjev. Za svoje dnevno opravilo so dobili 3 goldinarje, torej za petnajst dni 45 goldinarjev.³⁸

Za obsodbo je krvni sodnik dobil	9 gld
Za sodno kosilo na dan usmrtitve	10 gld
Za plačilo straže	15 gld
Za krvnika, hlapca in konja na dan 2 gld, za 15 dni	30 gld
Za krvnikovo delo, na dan 1 gld 30 kr	20 gld 30 kr
Za usmrtitev 1 dukat v zlatu	3 gld
Skupaj	197 gld 30 kr

Konec leta 1676 so v Ormožu obsodili in sežgali šest čarovnic, in sicer Marino Hergula, Plohlinovo, Šnajderjevo, Finkovo, Koračinovo in Petrinino. Zaradi čarovniškega plesa na Donački gori, in ker je delala vreme, so na smrt z davljenjem obsodili Uršulo Konstantin. Pri tem procesu je zanimivo, da je graška vlada krvnemu sodniku Juriju Villu prepovedala uporabo tako imenovanega preizkusa z vodo: obtoženke so hoteli vreči v Dravo, da bi preverili njihovo nedolžnost.³⁹

Preizkus z vodo.

Če je bila obtoženka prava čarovnica jo bo voda, ki je čista in simbol nedolžnosti izvrgla. V tem primeru so obtoženko sežgali. Če pa je v vodi utonila je bila njena nedolžnost dokazana.

³⁷ Fritz Byloff: Hexenglaube und Hexenverfolgung in den österreichischen Alpenländern, Berlin – Leipzig 1934.

³⁸ Štajerski deželni arhiv, Landschaftliche Archiv VII. Gerichtswesen, Sch. 76, Hft. 58–62.

³⁹ Fritz Byloff: Hexenglaube und Hexenverfolgung in den österreichischen Alpenländern, Berlin – Leipzig 1934.

Ključne besede

Cerkev, duhovniki, 17. in 18. stoletje, ormoško območje, salzburska nadškofija, arhidiakonat med Dravo in Muro.

Pisni viri

- Kartoteka Matije Slekovca: *Duhovniki*, 17. stoletje, Pokrajinski arhiv Maribor.
- *Protokoli zapisnikov arhidiakonatskih sinod v arhivu sekavske škofije v Gradcu 1645 - 1685*. (Fond Graz - viertl - Voral - (1), (2), (3), XXd34, XXd35, XXd36).
- Štajerski deželni arhiv, *Landschaftliche Archiv VII. Gerichtswesen*, Sch. 76, Hft. 58–62.

Literatura

- Johann ANDRITSCH: *Die Matrikeln der Universität Graz 1586 - 1630*, Band I, Graz 1977.
- Fritz BYLOFF: *Hexenglaube und Hexenverfolgung in den österreichischen Alpenländern*, Berlin – Leipzig 1934.
- Jože MLINARIČ: *Župnije na slovenskem Štajerskem v vizitacijskih zapisnikih arhidiakonata med Muro in Dravo 1656 - 1774*.
- *Acta Ecclesiastica Sloveniae* 9, Ljubljana 1987, str. 7 – 10.

Povzetek

V letih 1645 - 1685 so v arhidiakonat med Muro in Dravo spadale tudi župnije Velika Nedelja, Sv. Miklavž pri Ormožu, Ormož in Središče. Vir podatkov za 17. stoletje so v graškem škofijskem arhivu ohranjeni sumariji protokolov letnih cerkvenih zborov sekavske škofije za arhidiakonat med Muro in Dravo.